

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. II. De misericordia Dei,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

alterum, sed quid quisque gessit, & quantum illius opera mereantur: Ergo tunc non exercet actum distributivæ justitiæ.

38. Respondeo concessa Majori, negando Minorem: licet enim Deus, distribuendo sua bona naturalia, vel præmia creaturis, attendat ad connaturalem cujuslibet exigentiam, & ad debitam commensurationem meriti cum præmio (in quo, ut notat D. Thomas in 4. dist. 46. quæst. 1. art. 1. quæstiunc. 1. relucet aliquis modus, & quædam similitudo justitiæ commutativæ) hoc tamen non obstat, quin etiam ad comparativam proportionem respiciat: ut patet ex illo Matth. 25. *Dedit uni quinque talenta, alij duo, alij unum: unicuique secundum virtutem suam.* Ubi manifestè fit distributio talentorum, comparativè ad dignitatem & proportionem diversorum.

39. Ratio etiam id suadet: Id enim quod Deus præcipuè intendit, distribuendo præmia justis, & singulis rebus perfectiones connaturaliter debitas largiendo, ut igni calorem, Soli lucem &c. est decor ac pulchritudo univèrsi, quæ non solum in perfectione & bonitate absoluta rerum, sed etiam in ordine & proportionem creaturarum ad invicem, consistit, sicut perfectio musicæ requirit diversitatem, & proportionem tonorum: Ergo in creatione mundi, justitia distributiva non solum attendit ad proportionem absolutam rerum, sed etiam ad proportionem geometricam, & comparativam unius creaturæ ad aliam. Unde Augustinus lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 22. dicit, quod à Deo est omnis mensurarum modus, omnis paritas numerorum, & omnis ordo ponderum. Et olim Platonici docebant, quod Deus Arithmetica, Geometriâ, & Musica, mundum condidit: nam per Arithmeticam omnia ordinavit, per Geometriam figuravit, & per Musicam proportionavit. Sive ut loquitur Scriptura: *Omnia in numero, pondere, & mensura fecit.* Numerus ad Arithmeticam, pondus ad Musicam, mensura ad Geometriam spectat.

40. Obijcies ultimò contra tertiam conclusionem. Licet Deus in punitione peccatorum servet debitam proportionem & æqualitatem inter pœnam & culpam, ea tamen non punit ex debito legali & rigoroso, sed solum ex quadam decencia morali; quia potest illa non punire, & remittere, seu indulgere; sicut de facto ea sæpe remittit peccatoribus absque ulla pœna: Ergo punitio peccatorum non potest esse in Deo vera & stricta justitia, sed solum justitia quædam imperfecta, & pars potentialis justitiæ. Consequentia videtur manifesta, quia, ut supra reculimus ex D. Thoma 2. 2. quæst. 80. art. 5. dupliciter aliqua virtus à ratione strictæ justitiæ deficit. Uno quidem modo, in quantum deficit à ratione æqualis; alio modo, in quantum deficit à ratione stricti debiti: Ergo si justitia vindicativa in Deo deficiat à ratione stricti debiti, non erit vera & stricta justitia, sed pars potentialis illius.

41. Respondeo primò, quod de facto nunquam Deus remittit peccata sine plena & rigorosa satisfactione: quia aut ea punit in inferno, pœnâ æternâ, & infinitâ quantum ad durationem; vel ea remittit intuitu meritorum Christi, qui se vadem & fideiussorem præstitit pro nobis, & Deo satisfacit de toto rigore justitiæ, ut in Tractatu de Incarnatione dicemus.

Disp. 4.
art. 4.

42. Respondeo secundò, Dato quod Deus sine ulla satisfactione remitteret peccata, sicut potest de potentia absoluta; nihilominus quando ea punit,

A ex justitia & debito legali punit; quia ea punit juxta pœnam taxatam à lege justa, quam ipse statuit: *Pro mensura enim peccati, est & plagarum numerus*, ut dicitur Deuterion. 25. Sed tamen quia hoc debitum legale, non est ei impositum ab alia, qua lege superiori, sed ipse sibi est lex, potest ex supremo dominio suo pœnas remittere, secundum quod decet bonitatem suam, quæ est omnium legum radix. Sicut etiam in humanis, Princeps supremus potest quandoque ob bonum publicum remittere pœnas & delicta. Solutio est D. Thomæ 2. 2. quæst. 67. art. 2. ubi ait: *Deus habet supremam potestatem judicandi, & ad ipsum pertinet quidquid contra aliquem peccatur.* Et idè liberum est ei pœnam remittere, præcipuè cum peccato ex hoc pœna maximè debeatur quod est contra ipsum, non tamen remittit pœnam, nisi secundum quod decet suam bonitatem, quæ est omnium legum radix. Idem docet Anselmus in Profologio cap. 10. his verbis: *Cum punis malos, justum est, quia eorum meritis convenit, & cum parcis malis, justum est, quia bonitati concedens est.*

ARTICVLVS II.

De misericordia Dei.

C Fælix & prudentissima Magdalena, quæ non unum, sed utrumque Domini pedem osculata est. Nam *Pedes isti* (inquit Bernardus) *sunt misericordia & judicium: quorum alterum sine altero osculari, vel temeraria securitas est, vel desperatio fugienda.* Huic prudenti consilio annuentes: postquam divinæ justitiæ pedem osculati sumus, ad osculum pedis misericordiæ accedimus, & divini hujus attributi considerationem, cum Angelico præceptore aggredimur. Unde fit

Sermon
de Magd.
dal.

§. I.

Virum Misericordia competat Deo formaliter?

D PRO resolutione hujus difficultatis, quæ nullam vel parvam habet controversiam inter Theologos: observandum est ex D. Thoma hic art. 3. & 2. 2. quæst. 30. art. 5. in corp. Misericordiam prout in nobis reperitur, duo includere: unum de formali, & alterum de materiali. De formali enim dicit actum seu affectum voluntatis, quo quis exoptat, & intendit sublevare alienam miseriam: Qui affectus, si sit potens & efficax, de facto eam remouet, & expellit à subiecto in quo reperitur. De materiali verò includit quendam motum appetitûs sensitivi, quo aliquis de malo alterius tristatur, & illi per affectum condolet, & compatitur. Unde, ut notat S. Thomas hic art. 1. *Misericors dicitur aliquis, quasi habens miserum cor: quia scilicet afficitur ex miseria alterius per tristitiam, ac si esset ejus propria miseria.* Hoc præsupposito.

Dico primò: misericordiam esse in Deo, saltem quantum ad effectum subveniendi alienæ miseriæ.

Probatur conclusio egregio discursu D. Thomæ hic art. 3. ubi ait: *Quod defectus non tolluntur nisi per alicujus bonitatis perfectionem: prima autem origo bonitatis Deus est: Ergo misericordia Deo perfectissimè competit, saltem quantum ad hoc quod est removere defectus & miseriæ à rebus. Quod ibidem magis declarat, observando quod elargiri perfectiones rebus, pertinet,*

43.

44.

Et ad bonitatem divinam, & ad iustitiam, & ad liberalitatem, & misericordiam: tamen secundum aliam, & aliam rationem. Communicatio enim perfectionum absolute considerata, pertinet ad bonitatem. Sed in quantum perfectiones rebus à Deo dantur secundum earum proportionem, pertinet ad iustitiam. In quantum vero non tribuit rebus perfectiones propter utilitatem suam, sed solum propter suam bonitatem, pertinet ad liberalitatem. In quantum vero perfectiones datae rebus à Deo, omnem defectum expellunt, pertinent ad misericordiam. Unde D. Bernardus serm. 1. super salve Regina: *Misericordia Dei* (inquit) *primordialis ipsa causa omnium est. & causalissima causarum.*

45. Dico secundo: misericordia, ut dicit affectum subveniendi alienae miseriae, reperitur in Deo formaliter: non tamen ut est motus appetitus sensitivi, quo quis de alieno malo tristatur.

Prima pars conclusionis probatur: Hic affectus sublevandi alienam miseriae, qui non est passio, sed simplex voluntatis actus, nullam in se includit imperfectionem, & non ad aliam quam ad misericordiam quae est virtus, spectat: ut colligitur ex D. Thoma hic art. 3. & 2.2. quaest. 30. art. 1. ad 4. & quaest. 31. art. 1. ad 3. Ergo misericordia, ut dicit talem affectum, reperitur in Deo formaliter.

Addo quod effectus subveniendi alienae miseriae, ex affectu voluntatis procedit: Ergo si misericordia Deo tribuitur secundum effectum, debet etiam in illo admitti secundum affectum, non quidem passionis, vel appetitus sensitivi, quia quod est sensibile, longè abest à Deo, sed voluntatis, quo vult nostram sublevare miseriae. Unde Augustinus lib. 2. ad Simplic. quaest. 2. *De misericordia si auferas compassionem, ita ut remaneat tranquilla bonitas subveniendi, & à miseria liberandi, insinuat divina misericordia qualiscumque cognitio.* Et lib. 1. contra adversarium legis: *Deus zelat sine amore, irascitur sine perturbacione, & miseretur sine ullo dolore.* Ex quo sufficienter probata manet secunda pars conclusionis.

§. II.

Corollaria notatu digna.

46. **E**X dictis inferes primò, misericordiam esse attributum maximè proprium & connaturale Deo. Quia cum Deus sit summum & infinitum bonum, est maximè sui diffusivus & communicativus, & maximè cupit per communicationem suae bonitatis, & suorum donorum, tam naturalium quam supernaturalium distributionem, tollere miseriae & defectus à rebus, & praecipue à creaturis rationalibus. Unde D. Bernardus serm. 5. de natali Christi sapienter observat, quòd Deus in Scriptura, misericordiarum, non verò iudiciorum, vel ultionum pater appellatur: quia, ut canit Ecclesia, *Illi proprium est misereri semper & parcere.* Et quia *miserendi causam & originem sumit ex proprio: iudicandi verò vel ulsionis, magis ex nostro.* Nec solum pater misericordiarum est Deus, sed etiam mater, ut notat Chrysostomus in orat. de Sancto Philogio. Nam quemadmodum parturiens cupit entis factum, ita ille cupit effundere suam misericordiam, quae illi non minus est naturalis, quam calor igni, & lux Soli. Unde Dionysius: *Sicut Sol noster, non cogitatio-*

Tom. I.

A ne, aut voluntate, sed eo ipso quod est, omnia illustrat quae ejus lumen pro modo suo capere possunt: sic etiam ipsum bonum, scilicet Deus, omnibus pro eorum captu, totius bonitatis radios emittit.

Notant etiam Scripturae Interpretes, quòd in Genesi ubi dicitur, quòd *Deus spiravit in faciem hominis spiraculum vitae*; in lingua Hebraica ponitur verbum נפח Napach, quòd significat respirare, seu flatum emittere: ut per hoc significetur, tam naturale esse Deo misereri, & benefacere, quam homini respirare. Unde Psalm. 108. ait Propheta Regius: *Fac mecum propter nomen tuum. Quid est fac mecum? Cur nihil aliud addit: Ut scilicet intelligeremus, quòd adeò propria & naturalis est Deo misericordia, ut Deo idem sit facere, ac misericordiam exercere.* Quare Euthymius appellat Deum: *infinitum quoddam misericordiae Pelagus, in quo qui se mergit, non obruitur, sed salvatur; obruitur verò qui non se immergit.*

B Inferes secundo, quòd licet attributum misericordiae ad voluntatem pertineat, praesupponit tamen omnipotentiam, & in ea fundatur, & veluti radicatur. Ratio est, quia misericordia est attributum non solum affectivum, sed etiam effectivum; nec solum dicit affectum voluntatis, quo Deus vult alienae subvenire miseriae, sed etiam virtutem & potentiam, quae potest tollere miseriae & defectus à rebus: Ergo divina misericordia includit, vel saltem supponit ejus omnipotentiam, & in ea fundatur. Unde Sapientiae dicitur: *Misereri omnium, quia omnia potes.* Et Psalmo 61. dicit Propheta: *Semel locutus est Deus, duo haec audivi, quia potestas tibi est, & tibi Domine misericordia.* Quasi diceret: ideò est tibi misericordia, quia potestate & omnipotentia praestas. Et Apostolus ad Roman. 9. *Deus volens ostendere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa irae apta in interitum.*

C His etiam consonant verba Ecclesiae, quae in quadam oratione sic loquitur: *Deus qui omnipotentiam tuam, parcendo maximè, & miserendo manifestas.* Cujus dicti tres egregias rationes assignat S. Thomas infra quaest. 25. art. 3. ad 3. ubi ait: *Dei omnipotentia ostenditur maximè in parcendo & miserendo; quia per hoc ostenditur Deum habere summam potestatem, quòd liberè peccata dimittit: ejus enim qui superioris lege astringitur, non est liberè peccata condonare. Vel quia parcendo hominibus & miserendo, perducit eos ad participationem infiniti boni, qui est ultimus effectus divinae virtutis. Vel quia effectus divinae misericordiae est fundamentum omnium divinorum operum: nihil enim debetur alicui, nisi propter id quod est datum ei à Deo, non debitum: in hoc autem maximè divina omnipotentia manifestatur, quòd ad ipsum pertinet prima institutio omnium bonorum.*

E Inferes tertio, misericordiam in Deo, non solum includere omnipotentiam & virtutem infinitam, sed etiam omnem perfectionem simpliciter simplicem, & rationem actus purissimi & perfectissimi.

Hoc corollarium egregiè explicat Cajetanus 2. 2. quaest. 30. art. 4. his verbis: *Ex actu ejus apparet quòd misericordia in seipsa exigit immunitatem à miseria. Nam si distinguamus misericordiam, in misericordiam simpliciter, & misericordiam respectu talis vel talis miseriae: inveniemus quòd quae ratione misericordiae respectu talis miseriae, puta paupertatis, immunis est ut sic à paupertate; quia ad ipsam spectat dando subleva-*

Q99 ij

re paupertatem: eadem ratione misericordia simpliciter & absolute libera est a miseria, quia ejus est sublevare a miseria, non hac vel illa. Et quoniam omnis potentialitas miseria quadam est propter quod omnem creaturam miseria alicui subiectam esse aliquo modo oportet; consequens est ut misericordia secundum se exigat in seipsa superioritatem talem ac tantam, ut actus purus sit, ut summa natura sit, ut Deus sit: & propterea Deo proprium ponitur misereri, & ejus omnipotentiam, qua super ejus actualitate fundatur, manifestare.

50. Inferes quartò, misericordiam Dei esse imensam, & ubique diffusam, nullisque locorum spatii, aut temporum intervallis conclusam. Nulla enim est creatura in mundo, à qua aliquem defectum & miseriam Deus non expellat, per aliquam suæ bonitatis perfectionem & participationem. Unde misericordiâ Dei terra plena esse dicitur à Propheta. *Quia enim* (inquit Augustinus) *in terra abundat miseria hominis, ibi etiam superabundat misericordia Dei.* At si terra plena est divinâ misericordiâ, numquid eâ cœlum vacabit, ubi nulla est miseria? Absit: ut enim eleganter prosequitur idem S. Doctor: *Omnia indigunt Domino, & misera & felicia: sine illo miseri non sublevantur, sine illo felix non regitur.* Sed quod magis mirum est ac stupendum, eadem misericordia in inferiores etiam terræ partes descendit, & ipsum etiam infernum, à quo longè abesse videtur, pervagatur: quia ibi punit citra condignum, ut notat idem Augustinus serm. 6. ad fratres in Eremito, his verbis: *Iustus & iniustus, beatus & damnatus; misericordiam cum iustitia semper agit omnipotens Deus: Beatis enim dat gloriam quam non merentur habere, quibuscumque bonis commissis; & malis dat poenam quam majorem merentur habere de malis commissis.* Unde ipsi etiam damnati dicere possunt: *Misericordia Domini, quia non sumus consumpti.*

Thren. 3. 51. In hujus rei typum, & ad declarandam divinæ misericordiæ magnitudinem, & extensionem, Ezechielis i. divinæ misericordiæ thronus dicitur esse positus supra firmamentum. Duo enim habet firmamentum, unum quod sit primum subiectum in quo tempus existit; est enim tempus mensura primi & regulatissimi motus, qualis est motus firmamenti, live primi mobilis, ut docent Philosophi. Alterum est quod universa loca complectitur, eaque omnia transcendit. Egregiè ergo divinæ misericordiæ thronus super firmamentum describitur, quia divina misericordia nullo circumscibitur tempore, sed ab æterno, & usque in æternum se extendit super timentes eum, ut dicit Propheta, & nullo coarctatur loco, sed ubique diffunditur, & ad omnes mundi partes se extendit.

52. Addit D. Joannes in Apocalypsi, immensum illum divinæ misericordiæ thronum esse Iride circumdatum, & ejus aspectum similem visioni Smaragdi: *Iris*, inquit, *in circuitu sedis, & aspectus ejus similis visioni Smaragdina.* Iris est divinæ clementiæ signum, ut dicitur Genes. 9. & sicut in Iride varij colores videntur, itaque pulcherrimam Dei misericordia multiplex nobis apparet, juxta illud Prophetæ, *misericordia tua multa Domine.* De quo videri potest D. Bernardus serm. 2. de septem panibus. Dicitur etiam *similis visioni Smaragdina*, quia sicut nullius coloris aspectus jucundior est, quàm aspectus Smaragdi, qui vividitate suâ oculorum lassitudinem recreat; sic

A etiam nullius attributi divini consideratio, ita mentem hominis exhilarat, ac demulcet, sicut divinæ misericordiæ contemplatio. Unde Augustinus loco supra citato, in hujus divini attributi laudes totus effusus, exclamat: *Quid Christum incarnavit, nisi misericordia? Quid eum subiecte nostræ miseriæ, nisi sola clementia? O beata misericordia qua sola commercium nostræ salutis agnovit. Sola enim misericordia ad Deum dirigit hominem: sola ad Deum deducit hominem, sola Deum deducit ad hominem. Hac est sola mediatrix adversos consolaris, hac disjunctos copulat, hac sola Deum humilians, nos sublimat. O quam pia fuit Dei descensio, ut nostra esset gloriosa assumptio! O grandis & infinita misericordia! tu sola potuisti trahere Deum de cœlo ad terram, & nos de exilio ad regnum erigere. O magnum misericordiæ vinculum, quo Deus ligari voluit & potuit, & homo ligatus vincula iniquitatis dirumpit! Accedamus ergo cum fiducia, inquit Apostolus, ad thronum misericordiæ ejus. Curramus (addit Bernardus) in odorem unguentorum isidororum; curramus ad oleum de oliva speciosam in campis expressum, nullâ infectum amara, nullâ substantiarum amaritudine; ad oleum quod super cæteros enatat liquores, ad misericordiam quæ superat omnipotentiam.*

C Inferes ultimò, mysterium Incarnationis fuisse necessarium ad aliquod divinæ misericordiæ complementum. Duplex enim est misericordiæ actus, ut supra annotavimus. Alter repellere miseriam, alter ex aliena tristari miseria, & alterius compati ærumnis. Primus quidem Deo competebar ratione suæ bonitatis & omnipotentia. Secundus verò divinæ adversabatur naturæ, ut supra ostensum est. Unde ut ex utroque actu, Dei completetur misericordia, & ut posset compati infirmitatibus nostris, voluit nostram assumere naturam, & ut loquitur Apostolus: *Debit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret.* Unde Chrysologus: *Christus venit suscipere infirmitates nostras, & suas nobis conferre virtutes; humana quarere, prestare divina: accipere injurias, reddere dignitates; quia medicus qui non fert infirmitates, curare nescit.* Quare possumus Tertulliani sententiam, piè, & ad rem præsentem aptissime, immutare. Sicut enim ante Incarnationis mysterium, Deus ex nostro justus, ex suo misericors dici poterat, ut loquitur ille Author lib. 2. contra Marcionem. Ita & post ineffabile illud divinæ misericordiæ sacramentum, ex nobis non solum justus, sed etiam misericors dici potest. Ex hoc enim quod humanam naturam suscepit, & ad homines se inclinavit, splendidius enituit divina misericordia, & ex utero virginali cum illo egressa est: juxta illud Job 31. *Ab infantia mecum crevit miseratio, & ex utero matris meæ egressa est.*

E Et ideo Beata Virgo, mater vocata est, non Deitatis, sed misericordiæ, quia ut ait Andreas Jerosolymitanus: *Dei filius suapte naturæ clemens, in utero virginali, cœu naturæ officina, in qua ad incarnationem mirabiliter seipsum conclusit, humanitatis studiosus fuit.*

